

Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien

14. - 27. oktober 2000

Udlændingestyrelsen

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	4
2. DEN HISTORISKE BAGGRUND	6
3. SIKKERHEDSFORHOLD OG PARAMILITÆRE GRUPPER I GALI-REGIONEN	8
4. POLITISKE FORHOLD	11
5. ETNISKE GRUPPER	13
5.1 <i>BLANDEDE ÆGTESKABER</i>	16
5.2 <i>ABKHASIERES OG OSSETERS MULIGHED FOR AT TAGE OPHOLD I GEORGIEN</i>	16
6. GENERELLE OG SOCIALE FORHOLD	17
7. MILITÆRFORHOLD	18
7.1 <i>MILITÆRUNDDRAGELSE OG DESERTERING</i>	18
7.2 <i>STRAF OG STRAFFEPRAKSIS</i>	19
7.3 <i>ALTERNATIV MILITÆRTJENESTE</i>	20
8. RETSFORHOLD	21
8.1 <i>RETSSYSTEMET</i>	21
8.2 <i>RETSHÅNDHÆVELSEN</i>	22
9. UDSTEDELSE AF DOKUMENTER SAMT KRAV TIL REGISTRERING	25
10. MIGRATION SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD	26
11. ABKHASIEN	28
11.1 <i>GENERELT</i>	28
11.2 <i>GENERELLE SIKKERHEDSFORHOLD</i>	29
11.3 <i>REPATRIERING AF INTERNT FORDREVNE</i>	29
11.4 <i>SOCIALE FORHOLD</i>	30
11.5 <i>ETNISKE FORHOLD</i>	31
11.6 <i>RETSFORHOLD</i>	32
11.7 <i>MILITÆRFORHOLD</i>	32
11.8 <i>DOKUMENTER SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD</i>	33
12. SYD-OSSETIEN	34

<i>12.1 GENERELT</i>	34
<i>12.2 GENERELLE SIKKERHEDSFORHOLD</i>	34
<i>12.3 REPATRIERING AF INTERNT FORDREVNE OG FLYGTNINGE</i>	35
<i>12.4 RETSFORHOLD</i>	36
<i>12.5 MILITÆRFORHOLD</i>	36
<i>12.6 DOKUMENTER SAMT IND- OG UDREJSEFORHOLD</i>	36
13. LISTE OVER KONSULTEREDE ORGANISATIONER OG PERSONER	38
<i>TBILISI</i>	38
<i>SOUTH-OSSETIA, TSKHINVALI</i>	39
<i>ABKHASIEN, SUKHUMI</i>	39
14. BILAG	40
<i>BILAG 1</i>	41
<i>BILAG 2</i>	42
<i>BILAG 3</i>	43
<i>BILAG 4</i>	44
<i>BILAG 5</i>	48
<i>BILAG 6</i>	61
<i>BILAG 7</i>	70

1. Indledning

Udlændingestyrelsen foretog i perioden 14. - 27. oktober 2000 en flyvende attaché mission til Georgien. Delegationen indhentede oplysninger i henhold til følgende kommissorium:

Delegationen skal på en flyvende attaché mission til Georgien indhente informationer hos relevante myndigheder, internationale og nationale menneskerettighedsorganisationer, advokater m.v. i Georgien med det formål at opdatere rapporten fra flyvende attaché mission til Georgien i november 1998 samt at opdatere informationer om værnepligtsforhold. Delegationen skal belyse følgende:

Den generelle sikkerhedssituation.

Politiske forhold:

- Partistrukturen herunder legale og eventuelle illegale partier
- Zviadistpartier, deres aktiviteter og legale status
- Krav til registrering og opstilling til valg

Paramilitære grupper:

- Grupperinger samt etniske og politiske tilhørsforhold
- Aktiviteter
- Myndighedernes evne og vilje til at beskytte civilbefolkningen mod overgreb fra paramilitære grupper
- Forhold for medlemmer af det tidligere Mkhedrioni

Etniske grupper:

- Generelle menneskerettighedsforhold herunder især for
- osseter, abkhasiere, mengreler og meskheter
- Mulighed for at tage ophold i de myndighedskontrollerede områder for osseter og abkhasiere.

Værnepligtsforhold:

- Værnepligt, herunder for kontraktansatte
- Strafferamme for unddragelse og desertering, herunder for kontraktansatte

- Straffepraksis for unddragelse og desertering, herunder for kontraktansatte
- Mulighed for alternativ tjeneste

Retsforhold:

- Retssystemet
- Retshåndhævelsen

Udstedelse af dokumenter samt krav til registrering:

Ind- og udrejseforhold, herunder indrejseforhold for afviste asylansøgere.

Delegationen afholdt møder med ambassader, internationale og nationale organisationer og myndigheder i Tbilisi, i Tskhinvali i Syd-Ossetien, og i Sukhumi i Abkhasien, jfr. listen (afsnit 13.0) over konsulterede organisationer og personer. Listen er tilføjet en generel beskrivelse af de konsulterede nationale NGO'er.

To vestlige ambassader og en international kilde ønskede anonymitet ved citeringen og to internationale kilder ønskede anonymitet ved citeringen af bestemte emner. Det var kun ved få møder, der blev brugt tolk.

At der i rapporten refereres til Georgien i forhold til Abkhasien, Syd-Ossetien og ikke til det myndighedskontrollerede område modsat de ikke-myndighedskontrollerede områder, sker udelukkende for læsbarhedens skyld.

Der er i rapporten ikke foretaget en ensretning af navne og stednavne, som alt efter hvilken translitteration, der anvendes, kan være forskellige, f.eks. translitterer yezidikerne sig på engelsk til ezidi.

2. Den historiske baggrund

Som led i Sovjetunionens opløsning erklærede den georgiske republik Øverste Sovjet i april 1991 Georgien som en selvstændig og suveræn stat. Dermed var Georgien den første af de sovjetiske republikker, der erklærede sig selvstændig. I maj samme år blev den tidligere dissident **Zviad Gamsakhurdia** valgt som præsident. Han blev dog allerede styrtet i januar 1992, idet han blev beskyldt for at være nationalistisk og for at føre et autoritært regime. Indtil **Eduard Shevardnadze**, der var udenrigsminister i Sovjetunionen, den 10. marts 1992 tiltrådte som formand for det georgiske statsråd, blev landet regeret af et militærråd under Tengiz Kitovani, lederen af Nationalgarden, og Jaba Ioseliani, lederen af den paramilitære organisation Mkhedrioni, som begge stod bag afsættelsen af Gamsakhurdia. I oktober 1992 blev Shevardnadze ved direkte valg valgt som formand for det Øverste Sovjet, i november 1995 som præsident for Georgien, og i 1999 blev han genvalgt.

Inden da var der i 1989 udbrudt uroligheder i **Syd-Ossetien**, som eskalerede i 1990 til en væbnet konflikt. Baggrunden for konflikten var Syd-Ossetiens krav om status som en autonom republik, som i september 1990 førte til, at Syd-Ossetiens Øverste Sovjet erklærede regionen som en uafhængig sovjetisk republik og dermed som uafhængig af Georgien. Konflikten varede indtil juli 1992, hvor der mellem Rusland, Georgien, Nord- og Syd-Ossetien blev indgået en våbenstilstandsaf tale samt aftaler om udstationering af en russisk ledet fredsstyrke. Fredsstyrken består af russiske, georgiske og ossetiske styrker. I 1995 blev der indgået en fredsaftale, og i maj 1996 indgik Syd-Ossetien og Georgien en gensidig tillids- og sikkerhedsaftale. Ved forhandlinger i marts 1997 blev Georgiens territoriale integritet fastslået, inden for hvilken Syd-Ossetien fik tilkendt en vis grad af selvstyre. En endelig aftale om Syd-Ossetiens status er dog stadig ikke indgået.

Afsættelsen af Zviad Gamsakhurdia i januar 1992 førte til omfattende demonstrationer og uroligheder fra hans tilhængeres side, nemlig fra de såkaldte **zviadister**. Disse uroligheder var delvis sammenfaldende med også **Abkhasiens** krav om selvstændighed. Zviadisterne havde efter Gamsakhurdias afsættelse gennemført omfattende demonstrationer i Sukhumi, hovedstaden i Abkhasien. Flere højtstående georgiske politikere og myndighedspersoner var blevet kidnappet, og der var blevet begået sabotage mod kommunikationssystemer og jernbaner m.m. Da de georgiske myndigheder sendte 3.000 medlemmer af Nationalgarden, der var under ledelse af Tengiz Kitovani, ind i Abkhasien for at befri de kidnappede myndighedspersoner, besatte tropperne samtidigt Abkhasiens Øverste Sovjet, da dette samme år i juli havde genindført konstitutionen fra 1925, hvorefter Abkhasien var uafhængig af Georgien. Det udviklede sig til en borgerkrig med såvel abkhasierne som med zviadisterne.

Konflikten med Abkhasien sluttede i september 1993, efter at de abkhasiske styrker havde generobret Abkhasien ned til områderne ved floden Inguri, der i syd danner en naturlig grænse til Georgien. Først i maj 1994 undertegnede de abkhasiske og georgiske parter en

våbenstilstandsaf tale. Denne er dog flere gange blevet brudt, således i juli 1997 i Kodoridalen, der er en georgisk kontrolleret lomme i Abkhasien, som bebos af de etniske svaneler, og i maj 1998, hvor der udbrød kampe i Gali regionen, nemlig i sikkerhedszonen på grænseområdet mellem Abkhasien og Georgien (jfr. bilag 1 og 2). Bilaterale og multilaterale forhandlinger har endnu ikke ført til en fredsaftale og dermed til en aftale om Abkhasiens fremtidige status.¹

Den væbnede konflikt med **zviadisterne** sluttede først i december 1993. I september 1993 indledte Gamsakhurdia og loyale tropper en offensiv vest for Samtredia, og i oktober 1993 erobrede de havnebyen Poti, som dog hurtigt i samme måned blev generobret af georgiske tropper. I november flygtede Gamsakhurdia og hans tilhængere til Abkhasien, efter at deres hovedbase i byen Zugdidi var blevet erobret af georgiske tropper, og den 31. december begik Gamsakhurdia selvmord. Men selv om zviadisterne militært var blevet nedkæmpet fortsatte de til langt op i 1990'erne med at være i opposition til Shevardnadze styret og med at være en indenrigspolitisk destabiliserende faktor. Således blev zviadister anklaget for i februar 1998 at have foretaget et attentat mod Shevardnadze, og i oktober 1998 begik militæret i byen Senaki mytteri under ledelse af Akaki Eliava, en zviadist, der tidligere havde fået amnesti.²

En række profilerede zviadister blev indtil slutningen af 1990'erne arresteret og idømt lange fængselsstraffe. Flere gange inden for de sidste år og senest i september 2000, er der blevet udstedt **amnestier** til blandt andet zviadister og til medlemmer af den tidligere paramilitære organisation Mkhedrioni. I foråret 1999 gik flere af de fængslede zviadister i sultestrejke. Det førte til, at parlamentet oprettede to kommissioner, hvoraf den første udarbejdede en resolution, der blev vedtaget i parlamentet den 24. april 2000. Resolutionen bærer teksten *On the liquidation of the Consequences of the Events of 1991-1992*, og i den fordømmes afsættelsen af den lovligt valgte Gamsakhurdia. Den anden kommission, *Commission for National Reconciliation*³, udarbejdede en liste over de 279 personer, herunder et stor antal zviadister, der i juni 2000 fik amnesti. Den 27. september blev endnu 11 zviadister benådet af Shevardnadze. Tilbage i fængslerne sidder der ifølge OSCE ca. 20 zviadister, og ifølge UNHCR drejer det sig udelukkende om sådanne zviadister, der har begået alvorlige forbrydelser, herunder mord. UNHCR tilføjede, at vilkårene for zviadister og andre fængslede er ens. Nogle af de zviadister, der har fået amnesti, indtager i dag høje positioner i det georgiske samfund.

---

¹ Til en udførligere beskrivelse af baggrunden og forløbet af konflikterne henvises til Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien. 16. –21. november 1998, samt til *Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States* 1994, 1997 og 1999.

² Eliava blev efter at have skjult sig i området taget tilfange, men blev løsladt igen, da man angiveligt ikke ønskede at gøre ham til martyr. I juli 2000 blev han imidlertid under uafklarede omstændigheder skudt ned under et skuddrama på en politistation.

³ Det var ikke muligt for delegationen at få et møde med kommissionen til indhentelse af yderligere informationer om dens aktiviteter. En vestlig ambassade mente ikke, at kommissionen var aktiv, hvorimod en anden vestlig ambassade mente det modsatte.

3. Sikkerhedsforhold og paramilitære grupper i Gali-regionen

Ifølge UNOMIG (UN Observer Mission Georgia), Tbilisi, er situationen i relation til de tidligere væbnede kampe generelt stabil. De fredsbevarende styrker mødes ugentligt og drøfter *incidents* og brud på fredsaftalen, ligesom der foregår jævnlige møder mellem UNOMIG, Tbilisi, og OSCE (Organisation for Security and Cooperation in Europe) på højt niveau.

I Galiregionen (jfr. kort i bilag 2) befinder sig et stort antal internt fordrevne fra Abkhasien. Disse er hovedsageligt etniske mingreler, som sammen med svanelerne, lazfolket og georgierne udgør én etnisk gruppe, som refereres til som *kartvelier*. (Jfr. at Georgien ofte benævnes Sakartvelo.) Mingreler og svaneler har begge oprindelse i det vestlige Georgien og Abkhasien og taler deres egne sprog. Således bebos den georgiske lomme i Kodoridalen i Abkhasien af etniske svaneler. En stor del af indbyggerne herunder de internt fordrevne mingreler er politisk zviadister. De er dog ikke organiseret i partier, men er zviadister i den forstand, at de er i opposition til centralmagten i Tbilisi. Ifølge Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) har de heller ingen formelle forbindelser til zviadistpartierne i Tbilisi.

I området opererer flere paramilitære grupper. De kendeste grupper er *Forest Brothers* og *White Legions*, som begge har base i byen Zugdidi. Grupperne er ikke uniformerede og bærer ingen ydre tegn til identifikation. Den tidligere paramilitære organisation *Mkhedrioni* er ifølge UNOMIG, Tbilisi, (UN Observer Mission Georgia), CIPDD og OSCE, m.fl. ikke længere militært aktiv. I dag er organisationen en politisk bevægelse, og ifølge Georgian Young Lawyers' Association blev den registreret i midten af 1998. Parliament Committee on Defence and Security angav, at *Mkhedrioni* som en paramilitær organisation blev endegyldigt forbudt i 1995, og at medlemmer har udført kriminelle aktiviteter, men at den også har haft mange patriotiske medlemmer. *Mkhedrionis* leder, Djaba Ioseliana, der nu er 72 år, blev løsladt under amnestien i april 2000⁴. Han har ifølge georgisk presse planer om at etablere et parti.

White Legions blev stiftet i 1996 af Surab Samishia, en tidligere oberst fra det georgiske militær. Lederen er kendt og optræder ofte i offentlige sammenhænge som f.eks. ved sportsbegivenheder i Tbilisi. Gruppen skulle ifølge en vestlig ambassade være stiftet i 1996 i forbindelse med afholdelsen af de i Abkhasien og af Georgien illegalt erklærede parlamentsvalg. Gruppens mål er at befri Abkhasien med voldelige midler samt at fjerne den abkhasiske præsident Ardzinba og hans styre. Angiveligt består gruppen af 200 til 250 medlemmer og vil kunne mønstre op til 2.000 mand. Medlemmerne består udelukkende af internt fordrevne fra Abkhasien, idet kun disse har det fornødne lokalkendskab til at kunne udføre undergrundsaktiviteter. Ifølge den vestlige ambassade og CIPDD har denne gruppe tætte forbindelser til Tamaz Nadareishvili, der er formand for partiet

---

⁴ Ioseliani blev arresteret i november 1995 og idømt 11 års fængsel for at havde organiseret et attentat på Shevardnadze i 1995.

Abkhazia Liberation Party, (der er registreret, men som ikke opstillede til parlamentsvalget i 1999), formand for den Autonome Republik Abkhasiens Øverste Sovjet, dvs. den abkhasiske eksilregering, og formand for foreningen af internt fordrevne fra Abkhasien. Zviadisterne i området støtter ifølge CIPDD *White Legions*, men ikke *Forest Brothers*.

Forest Brothers omfatter ifølge en vestlig ambassade 100-150 mand og blev angiveligt stiftet omkring årsskiftet 1997/1998. Lederen af *Forest Brothers*, Dato Shengelaia, blev arresteret i begyndelse af september 2000 og står nu anklaget for at yde modstand mod politiet og for smugling over grænsen mellem Abkhasien og Georgien. Ifølge UNOMIG, Tbilisi, er smuglingen bevist, men det er ikke bevist, at han står bag organiseret kriminalitet. En vestlig ambassade havde hørt, at Dato Shengelaia angiveligt af den abkhasiske eksilregering skulle være blevet udnævnt til statskommisær for nødsituationer i Gali-regionen. Såfremt dette er korrekt, har også denne paramilitære gruppe forbindelser til den abkhasiske eksilregering.

De paramilitære grupper er forbudte i Abkhasien, hvor de af de abkhasiske kilder, den abkhasiske udenrigsminister, S. M. Šamba, International Committee of Red Cross, samt NGO'erne Center for Human Rights and Support for Democracy og Abkhazian Mothers for Peace and Social Justice, generelt blev omtalt som terrorister. Udenrigsministeren, mente således, at Abkhasien har et godt kendskab til grupperne, at de har baser i Georgien og at de ikke er ude af kontrol, som Georgierne hævder. International Committee of the Red Cross (ICRC) i Abkhasien mente, at mingrelerne fra Abkhasien (de internt fordrevne) og mingrelerne fra Zugdidi området er indblandet i mafialignende kriminelle aktiviteter, og at den abkhasiske eksilregering får indtægter fra disse aktiviteter. ICRC, Sukhumi, og den abkhasiske udenrigsminister afviste, at aktiviteterne er etnisk motiverede. Der var hos kilderne i Tbilisi, herunder de vestlige ambassader heller ingen tvivl om, at grupperne er terroristiske og kriminelle. UNOMIG, Tbilisi, tvivlede på, at de overhovedet er militært aktive og har hær og våben, og tvivlede især på deres politiske motivation, men at der derimod er tale om bander og kriminelle grupper. En vestlig ambassade tvivlede ikke på, at de paramilitære grupper eksisterer og mente også, at grupperne ikke tager imod ordre, men at de opererer på egen hånd.

Fra abkhasisk side opererer såkaldte miliciagrupper, der egentlig er politi, men hvoraf nogle ifølge Norwegian Refugee Council har våbentilladelser, og andre ikke har. Ifølge rådet er det vanskeligt at skelne, hvilken af grupperne, der har våbentilladelser og politimæssige beføjelser. UNOMIG, Tbilisi, oplyste, at det abkhasiske politi, som i øvrigt ikke er uniformeret, ofte selv er involveret i kriminelle aktiviteter. En vestlig ambassade mente, at miliciagrupperne er ude af kontrol.

Kriminaliteten i området omfatter væbnede overfald, røverier, mord og kidnapninger. Sidstnævnte er der ifølge ICRC, Sukhumi, tradition for, således blev den kommende brud tidligere kidnappet. Der lægges miner i området, og vejene må dagligt renses for disse. Der tages slaver til at arbejde på landbrugskollektiverne, og disse slaver er hovedsageligt russere, grækere og georgiere og i mindre grad armeniere. Dertil kommer smuglinger og sortbørshandel med bl.a. olie og narko. Høsten er også mål for røverier, og efter høsten kommer skatteopkræverne, som ifølge UNOMIG, Tbilisi, ofte er folk, som hævder at komme fra politiet, men som er svindlere. Der er ofte *incidents*, som ifølge ICRC, Sukhumi, under høsten stiger til to om dagen. Ifølge en aftale mellem UNOMIG, Tbilisi, og SNG-styrkerne sorterer kriminelle *incidents* under politiet, men der kan være problemer med at

definere om *incidents* er kriminelle eller politisk motiverede. UNOMIG, Tbilisi, inddeler *incidents* i tre grupper; Skyderier, som anses for at være indikation for niveauet af spænding, og som, hvis de er rettet mod nogen eller noget, anses for at være et brud på sikkerheden; Kidnapninger, som udgør 1/10, hvor ofte kidnapperne og de kidnappede kender hinanden, og hvor familierne kun sjældent henvender sig til myndighederne; Drab, hvoraf der dog kun er få, som sker i forbindelse med røverier eller som hævn i forbindelse med krigen. Alle drab undersøges.

Kriminaliteten udgør en stor trussel for sikkerhedssituationen i området. Det er ikke muligt at bevæge sig i området uden sikkerhedsforanstaltninger, og de internationale organisationer kører udelukkende i konvojer. ICRC meddeler således både de abkhasiske og georgiske myndigheder, når grænsen skal krydses, og selv om begge parter hævder ikke at have indflydelse på gruppernes aktiviteter, giver meddelelsen resultat, og ICRC konvojerne kan krydse grænsen uden sikkerhedsproblemer. De internationale organisationer, der har projekter i områderne, har trukket deres internationale medarbejdere ud, således UNHCR, der efter angreb trak sine internationale medarbejdere ud af Zugdidi, således at der i dag kun arbejder lokale medarbejdere.

Abkhasien og Georgien har ifølge den abkhasiske udenrigsminister indgået en aftale, hvorefter hver af parterne forpligter sig til at bekæmpe terrorismen og kriminaliteten i området. Der er således nedsat en arbejdsgruppe, der består af abkhasiske og georgiske medlemmer samt medlemmer fra FN styrkerne, som skal bekæmpe kriminaliteten i området. Parterne udleverer gensidige lister over kriminelle og eftersøgte. Ifølge UNOMIG, Tbilisi, har omkring 600 personer på hver side af grænsen våbentilladelse, og UNOMIG, Tbilisi, har krævet at få navnelisterne udleveret.

4. Politiske forhold

Efter selvstændigheden vedtog det georgiske parlament i august 1995 en forfatning ifølge hvilken, Georgien er et pluralistisk demokrati med et magtfuldt præsidentembede. Parlamentet har 235 medlemmer. De indvælges efter et blandingssystem af majoritet og proportionalitet. En spærregrænse på 5% blev ved sidste parlamentsvalg i 1999 hævet til 7%.

I alt er der pr. den 1. september 1999 registreret 124 partier. I september 1998 var der registreret 79.⁵ Partierne dækker et bredt spektrum af ideologier og interesser. Et parti skal for at blive registreret og for at kunne opstille til valg enten indsamle 50.000 underskrifter eller allerede være repræsenteret i parlamentet med mindst ét medlem. Ifølge Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPPD) er lovgivningen på dette område liberal, og der er ingen bestemmelser, der stipulerer forbud mod ekstremistiske partier. Dette blev bekræftet af OSCE og en vestlig ambassade. Der findes ifølge kilderne, herunder de vestlige ambassader, ingen partier, der er illegale, dvs. forbudte. Partier, der ikke er registreret, er ikke illegale i en retmæssig betydning, men kan ikke opstille til valg. CIPPD supplerede, at der dog er forbud mod racisme, mod tilskyndelser til interetniske konflikter og mod *hatespeech* (at lægge andre for had i tale og skrift). Bestemmelserne er dog kun blevet brugt to gange, én gang mod en osseter og én gang i en antisemitisk sammenhæng.

Ved parlamentsvalget i november 1999 opstillede 31 partier og blokke. Ved parlamentsvalget i 1995 deltog 54 partier.

Det største parti er *Citizens' Union of Georgia*, hvis formand er Eduard Shevardnadze, og som ved parlamentsvalget i 1999 vandt 85 mandater. Partiet beskriver sig som venstre-centristisk. Derefter følger blokken *Revival of Georgia*, der består af seks partier af både højre som venstre centristisk observans, og herunder flere partier, bl.a. zviadistpartiet *Konstantine Gamsakhurdia Society*, der boykottede parlamentsvalget i 1995. Blokken vandt 51 mandater ved parlamentsvalget i 1999, hvorved seks zviadister blev indvalgt i parlamentet. I parlamentsvalget deltog også blokken *Round Table – Free Georgia*, der består af seks højrepartier, herunder zviadistpartierne *Helsinki Union-National Revival of Georgia* og *Society of Saint Iliia the Righteous* (SSIR). Begge partier blev henholdsvis i 1976 og i 1990 grundlagt af Zviad Gamsakhurdia. Partierne boykottede parlamentsvalgene i 1992 og 1995 og støttede heller ingen kandidater til præsidentvalget i 1995. Blokken *XXI Century – Georgian Nationalism* består af to partier, nemlig zviadistpartiet *Heart of Georgia-XXI*, der beskriver sig som nationalitisk, og som deltog ved forrige parlamentsvalg under blokken *XXI Century Konstantine Gamsakhurdia Society*, og *Political Union of Georgian Citizens "Samshoblo" (Homeland)*, der står for et partiprogram, som er en blanding af kapitalisme og feudalisme. Ingen af disse to blokke vandt mandater ved valget.

⁵ Jfr. International Centre for Civic Culture: *Political Parties of Georgia. Directory 1999*. Tbilisi 1999.

Der findes en række øvrige zviadistpartier, men ingen af kilderne var i besiddelse af mere detaljerede informationer om antal og struktur. CIPPD og en vestlig ambassade forklarede dette med, at partierne skifter navn og struktur hele tiden, og at de internt er splittede. CIPPD mente, at årsagen til, at der vedvarende findes loyale tilhængere til Gamsakhurdia syv år efter hans død, må tilskrives, at han var en populistisk og usædvanlig charismatisk person. CIPPD sammenlignede zviadisterne med troende, og opdelte dem i tre slags, nemlig dem, som tror, at Gamsakhurdia er i live, dem der tror, at han er død, og dem som tror, at han er død og vil genopstå. Det er således også spørgsmålet om arven af lederskabet, der er en af grundene til den interne splittelse. Således vil nogle af zviadistpartierne ikke anerkende enken, Manana Gamsakhurdia, som den naturlige politiske arvtager og leder, og hun er efterhånden blevet mere og mere isoleret. Den anden årsag til splittelsen er spørgsmålet om den politiske linje, hvorvidt zviadister forsat skal boykotte valgene, og dermed fastholde den politiske position, hvorefter den nuværende politiske ledelse anses for illegitim. Nogle af zviadistpartierne har ved at opstille til sidste parlamentsvalg klart brudt med denne linje. Enken, der er leder af omkring ti partier, og hvoraf alene fire har samme navn, har ikke ladet sine partier registrere, idet hun fortsat boykoter valgene. Ifølge CIPDD hævder enken, at være blevet slået af politiet. CIPDD understreger dog, at der ikke sker politisk forfølgelse af zviadisterne. CIPDD anså enken for at være excentrisk. OSCE mente, at zviadisterne, herunder enken, var meget mediebevidste, og kun vil deltage i møder, hvis pressen er tilstede. Den georgiske Ombudsmand beklagede, at zviadisterne i stedet for at vælge en demokratisk form vælger en radikal politisk form. CIPPD anså zviadisterne for rådløse og handlingslammede. Hvor de tidligere har foretaget mange demonstrationer er disse næsten indstillede, og de sidste måneder har der ingen demonstrationer været. Ingen andre kilder kunne give oplysninger om zviadistpartiernes aktiviteter.

5. Etniske Grupper

Under Gamsakhurdias langeredes sloganet ”**Georgien for georgierne**”, og den georgiske nationalisme fik en vis opblomstring. Det førte ifølge Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development (CIPDD) til overgreb, herunder også fra politiets side på nogle af de etniske minoriteter. F.eks. turde azerierne, som lever i et stort antal i grænseområdet til Aserbajdsjan, ikke bringe deres varer til markederne i Tbilisi. Der blev diskrimineret i f.eks. retssystemet, hvor minoriteter fik længere straffe end georgierne, og personer tilhørende etniske minoriteter blev fyret fra deres offentlige ansættelser. Der var daglige bemærkninger om, at ikke-georgiere skulle forsvinde fra landet, og Ezidi Union of Georgia mente, at situationen generelt var således, at det for mange var nødvendigt at forlade landet.

Efter Shevardnadzes tiltræden er situationen for de etniske minoriteter blevet væsentligt forbedret. Ingen af kilderne, herunder de vestlige ambassader, Norwegian Refugee Council, UNHCR og CIPDD samt ombudsmanden m.fl. havde kendskab til, at der finder systematisk forfølgelse sted, eller at der begås overgreb på etniske minoriteter fra myndighedsside eller fra andre grupper. CIPDD tilføjede, at politiet ved arrestationer kan være mere hårdhændede overfor de etniske minoriteter end over for georgierne. Georgien er generelt ifølge OSCE et tolerant samfund, men der gøres ikke forsøg på at integrere minoriteterne. Det er således svært for de etniske minoriteter, der ikke taler flydende georgisk, og det drejer sig om 27% af befolkningen, at få en stilling inden for det offentlige. OSCE mente også, at det er svært for minoriteterne at få adgang til den politiske magt. CIPDD beskrev Georgien som et *guest society* i dets forhold til minoriteterne. Ezidi Union of Georgia var af samme opfattelse.

En radikal og religiøs fanatisk gruppe omkring en ekskommunikeret georgisk præst, **Basil Mkalavishvili**, som især har fået tilhængere i et fattigt kvarter i Tbilisi, har ifølge CIPDD og en international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, den senere tid stået bag angreb på religiøse og etniske mindretal, herunder især på medlemmer af Jehovas Vidner. En yezidikurdisk kvinde, der var blevet overfaldet af et af gruppens medlemmer har via en international organisation anlagt sag mod præsten. En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, mente, at gruppen har forbindelser til det højreradikale og ultranationalistiske parti *Political Movement – Industry will Save Georgia* (ISG). Kilden savnede en offentlig og politisk fordømmelse af den religiøse gruppes aktiviteter, og mente, at den nød en slags immunitet.

I modsætning til flere af de tidligere sovjetiske republikker som f.eks. Rusland, Armenien og Aserbajdsjan, der i ID-kort har afskaffet rubrikken for etnisk tilhørsforhold, anvendes denne fortsat i de nye georgiske ID-kort. Ezidi Union of Georgia mente, at det er et levn fra den sovjetiske tid. IOM (International Organization for Migration) forklarede, at det traditionelt i det multietniske Georgien var således, at folk, før de blev spurgt om deres navn, blev spurgt om deres etniske tilhørsforhold, og at dette ikke skulle forstås som diskriminerende. Der har dog været ført en kritisk

debat i den georgiske offentlighed om det hensigtsmæssige i fortsat at anføre etnisk identitet, og debatten er endnu ikke afsluttet.

Norwegian Refugee Council mente, at en gruppe, der socialt står meget dårligt er **romaerne**. Generelt bliver de anset for at være kriminelle. De er ikke forfulgte, men udsættes for det, som organisationen kaldte sigøjnerdiskrimination.

De under Stalintiden deporterede **meskheter** har ifølge UNHCR, CIPDD og Norwegian Refugee Council fortsat problemer med at vende tilbage til Georgien, og kun 50 til 60 af de 600, der har bosat sig i Georgien, har fået statsborgerskab. Norwegian Refugee Council oplyste supplerende, at de for at få statsborgerskab skal kunne tale flydende georgisk, og at de skal tage georgiske navne. Georgien har i forbindelse med dets medlemskab af Europarådet underskrevet en aftale, hvor landet forpligter sig til at tilbagetage 300.000 meskheter. Offentligt er der stor modstand mod at lade meskheterne vende tilbage, idet de oprindeligt kom fra det sydlige område, der grænser ind mod Armenien, og som hovedsageligt er beboet af armeniere. Idet armenierne har en generel og historisk betinget reservation overfor tyrkere, hvilket de opfatter meskheterne for at være, frygter man, at en genbosættelse vil føre til etniske uroligheder. I forvejen er der ifølge Ombudsmanden fare for, at den sociale situation forværres, da flere af de russiske baser, der har givet arbejde til mange armeniere, i området lukker. Spørgsmålet om meskheternes genbosættelse har ført til en intens debat i medierne ⁶. (Jfr. leder fra *The Georgian Times*, den 18. okt. 2000 i bilag 3.) Et af de partier, der stærkest har modsat sig genbosættelsen, er ifølge CIPDD det stærkt højreorienterede og nationalistiske parti *National Movement – Georgia First of All*. Formanden for partiet, Guram Sharadze, er også formand for *Migration and Georgian-Foreign Residents-Affairs-Committee*, en stærkt patriotisk organisation.

En vestlig ambassade anførte, at **yezidikurderne** har sociale problemer, og at de bliver diskrimineret med hensyn til ansættelser i offentlige stillinger. Diskriminationen begrundes med, at de ikke behersker det georgiske sprog. De er ikke forfulgte, og de har ikke politiske problemer.

CIPDD mente, at yezidikurderne er en gruppe, der altid har haft problemer i det georgiske samfund. Desuden har der været nogle få sager, hvor politiet har deporteret yezidier, som de troede var medlemmer af den i Tyrkiet forbudte kurdiske organisation PKK, til Tyrkiet.

Ezidi Union of Georgia oplyste, at der bor omkring 34.000 yezidikurdere i Georgien, hvoraf 90% lever i Tbilisi, Rustavi og Batumi. I Armenien bor der omkring 70.000. Yezidikurderne kom til Georgien i forbindelse med krigen mellem Armenien og Tyrkiet mellem 1915 og 1918. Kurderne i Georgien er alle yezidier. De muslimske kurdere, der udgjorde cirka 10.000 personer, blev under Stalintiden sammen med meskheterne deporteret til Centralasien, og der lever ingen muslimske kurdere i Georgien i dag.

---

⁶ Til en nærmere beskrivelse af meskheterne henvises til Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien, 16-21. november 1998.

Unionen, der er en sammenslutning af fire organisationer, er registreret som en kulturel organisation, der arbejder på at bevare den yezidikurdiske identitet, religion og kultur. Den har afdelinger i Tbilisi, Televai og Rustavi samt en række undersektioner, som f.eks. en ungdomssektion, en kulturel sektion, en uddannelses og historisk sektion, en sprogsektion, en retssektion, en kvindesektion, en religiøs sektion og en socioøkonomisk sektion. Den vigtigste sektion er den religiøse, da organisationen betragter religionen som forudsætning for bevarelsen af identiteten. Næsten alle yezidikurderne i Georgien er medlemmer af unionen. Unionen har tætte kontakter og en del familierelationer til yezidikurderne i Armenien, men ikke til yezidikurderne i Rusland, som hovedsageligt bor i Krasnodarsk-, Novosibirsk- og Jaroslavområderne, og heller ikke til kurderne i Tyrkiet.

Unionen arrangerer forskellige kulturelle arrangementer og har et folketeater, en dansegruppe og musikensembler. En dårlig økonomi bremser dog for aktiviteterne, og det statslige tilskud er de seneste år faldet fra 30.000 til 20.000 lari om året ⁷. Økonomien gør det også svært at publicere tidsskrifter og bøger. Således foregår der en del forskning i den yezidikurdiske historie og religion på Tbilisis Institut for Asien og Afrika, som unionens formand er prorektor for. Forskningen gælder også sproget, herunder forskning i de gamle yezidikurdiske skrifttegn (yezidierne bruger i dag det latinske alfabet i stedet for det kyrilliske, som blev brugt under sovjettiden). Da unionen ikke selv har midlerne, og da det ikke er lykkedes at finde en sponsor til udgivelser af denne forskning til det brede publikum, kan der kun publiceres inden for de snævre videnskabelige rammer. Økonomien er også årsag til, at en yezidikurdisk avis kun kunne udgives to gange. En radiostation, hvor yezidierne i ét år havde et dagligt 15 minutters program gik konkurs. Der skulle dog ifølge formanden være gode muligheder for, at unionen kan få en lignende aftale med en anden radiostation. Der er modersmålsundervisning på seks til syv offentlige skoler. Lærerne kommer fra unionen og får for deres undervisning et tillæg på cirka 15 lari om måneden fra staten.

Yezidikurderne var indtil parlamentsvalget i 1999 repræsenteret med ét parlamentsmedlem, som opstillede på partiet *Citizens' Union's* liste. Medlemmet blev ifølge yezidierne ikke tilbudt at genopstille ved parlamentsvalget i 1999. Yezidikurderne forsøgte ikke at opstille andre kandidater, da de mente, at det var urealistisk, at de blev indvalgt. En vestlig ambassade mente derimod, at yezidierne af *Citizens' Union* igen var blevet tilbudt at opstille kandidater på partiets liste, men at yezidierne ikke havde kunnet enes om en kandidat.

Unionen anfører, at mange yezidikurdere på grund af den dårlige økonomiske situation i Georgien er udvandret til f.eks. Rusland, Tyskland, Belgien og England. Andre er udvandret på grund af problemer med politi og den politiske struktur. Unionen mener dog ikke, at de problemer, yezidierne har med f.eks. politiet er anderledes for dem end for andre borgere i landet. Unionen afviser, at yezidierne udsættes for diskrimination på f.eks. arbejdsmarkedet og i forhold til deres religion, som unionen angiver at være sikret ved loven om religionsfrihed. Unionen har dog haft problemer med at generhverve et grundstykke i forbindelse med kirken, men tilskriver dette bureaukratiske problemer. Generelt, mener unionen, at den har et godt forhold til myndighederne.

---

⁷ En lari svarer til cirka fem danske kroner.

Mingreler og svaneler hører sammen med lazfolket og georgierne til én etnisk gruppe, som ofte refereres til som *kartvelier*. (Jfr. at Georgien ofte benævnes Sakartvelo). Mingrelerne og svanelerne er bosatte i de nord-, nordvestlige områder. Begge grupper dyrker traditionelt landbrug. Generelt anses de ifølge en international organisation, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, som georgiere og er ikke mål for nationalisme.

De **abkhasiere og osseter**, der lever i Georgien, er ifølge kilderne, herunder CIPDD og en international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, generelt respekterede ud fra den opfattelse, at i og med de lever i Georgien, har de også valgt den georgiske side i konflikten. Der er dog ifølge CIPDD en aktuell sag, hvorefter en gruppe ossetiske lærere har problemer med at få udbetalt deres løn.

5.1 Blandede ægteskaber

Ingen af kilderne, herunder OSCE og UNHCR, havde hørt om, at blandede ægteskaber, hvad enten det er en georgier gift med en osseter eller en georgier gift med en abkhasier eller med andre etniske minoriteter, har problemer, men mente, at sådanne ægteskaber generelt er accepterede. OSCE forklarede, at ægteskaber traditionelt enten godkendes eller arrangeres af familierne eller klanen således, at familiens accept samtidig er en beskyttelse. OSCE mente desuden, at mange blandede par direkte i forbindelse med konflikterne i Syd-Ossetien og Abkhasien var flygtet til den Russiske Føderation.

5.2 Abkhasieres og osseters mulighed for at tage ophold i Georgien

Ifølge en vestlig ambassade og en international organisation, der ønskede at være anonym, vil en abkhasier, der under krigen deltog i kampene mod Georgien på abkhasisk side, ud fra et sikkerhedsmæssigt synspunkt ikke kunne tage ophold i Georgien, vedkommende vil kunne risikere hævn mord. Hvis en abkhasier derimod er opponeret til Ardzinba og hans styre, vil der ingen sikkerhedsmæssige problemer være. Der er ingen problemer for osseter i at tage ophold i Georgien.

6. Generelle og sociale forhold

Den økonomiske situation er ifølge en vestlig ambassade særdeles kritisk. Ifølge UNHCR og OSCE er arbejdsløsheden i landet høj. OSCE skønnede, at den er på 15%.

Det gennemsnitlige lønniveau er lavt. Ifølge en vestlig ambassade lå den gennemsnitlige årsindtægt i 1998 på omkring 5.000 lari. Ombudsmanden oplyste, at minimumslønnen er 30 lari månedligt (cirka 150 danske kroner), men udfra beregninger på leveomkostninger er det minimumsbeløb, der kan leves for, 130 lari månedligt. For offentligt ansatte, f.eks. læger og lærere, er det et problem, at lønnen ofte udbetales med store forsinkelser. OSCE talte således om *virtual salary*, og mente, at folk har indtægtskilder på anden måde. OSCE mente også, at nogle dør på grund af pengemangel, idet de ikke kan købe livsnødvendigt medicin. En international organisation, der ønskede at være anonym, nævnte, at der er stor forskel på rige og fattige.

En international organisation, der ønskede at være anonym, anførte, at der er udbredt korruption i landet, og at landet nu rangerer på 8. pladsen på listen over verdens mest korrupte lande. En vestlig ambassade mente, at korruptionen findes på alle niveauer, og at den har udviklet sig til stor kunst. Norwegian Refugee Council anså korruptionen som en indikation på landets dårlige økonomi.

7. Militærforhold

Georgien oprettede sin regulære hær i 1993. Hæren består i dag ifølge *Parliament Committee on Defense and Security* af omkring 20.000 soldater, men styrken vil i løbet af de næste par år på grund af statens budgetproblemer blive reduceret med omkring 4.000 soldater. Udover hæren findes der grænsetropper, indenrigstropper, sikkerheds- og antiterroristiske enheder samt nationalgarden. Disse hører i øjeblikket under forskellige ministerier og departementer, og der er planer om for fremtiden at samle dem under én myndighed.

Der indkaldes til militærtjeneste to gange årligt, nemlig forår og efterår. I år 2000 er der indkaldt omkring 3.000 værnepligtige. Dette antal er ifølge forsvarskomiteen tilstrækkeligt, idet der også er personer, der frivilligt melder sig til hæren. Flere grupper af unge mænd er fritaget for at aftjene værnepligt, det gælder f.eks. studenter, forældreløse, fædre og unge mænd, som er eneste søn i familien.

Værnepligten udgør halvandet år.

Såvel forsvarskomiteen som Ombudsmanden anførte, at de fysiske forhold indenfor militæret er af meget ringe standard. Ombudsmanden har således klaget til forsvarskommissionen og har tillige henvendt sig til EU kommissionen. To vestlige ambassader bekræfter oplysningerne om de dårlige fysiske forhold.

7.1 Militærunddragelse og desertering

Der er ifølge forsvarskomiteen ikke mange sager, hvor værnepligtige unddrager sig værnepligten. Forsvarskomiteen mente, at det skyldes de forhold, at det er et relativt lille antal unge, der ud af en årgang faktisk bliver indkaldt, at der i loven er mange undtagelsesmuligheder, og at der er mulighed for at søge om alternativ militærtjeneste. Forsvarskomiteen havde således ikke kendskab til nyere sager om unddragelse.

Flere kilder, herunder Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) angav, at det er muligt at betale sig fra at aftjene værnepligt ved bestikkelse.

Flere kilder, herunder en vestlig ambassade og forsvarskomiteen oplyste, at en stor del værnepligtige deserterede i kortere eller længere tid for derefter at vende frivilligt tilbage til tjenesten. Ifølge en vestlig ambassade deserterede omkring 6.000 soldater i 1997. Nogle enkelte soldater var ifølge den vestlige ambassade deserteret op til 12 gange. Ofte drejede deserteringen sig blot om at komme hjem til familien for, henset til militærets ringe kost, at få noget ordentligt mad, og fraværet varede blot nogle få dage, eller det drejede sig om at komme hjem og hjælpe til med at få høsten i hus, og i de tilfælde kunne deserteringen vare nogle uger. Alt uanmeldt og ikke tilladt fravær blev noteret som desertering fra tjenesten.

7.2 Straf og straffepraksis

Forsvarskomiteen oplyste, at sager om militære forseelser alt afhængig af karakteren af den kriminelle handling bliver behandlet enten af soldatens foresatte eller af militærets auditørkorps. Der eksisterer ikke militære domstole, og alvorligere sager bliver afgjort i det borgerlige domstolssystem.

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at unddragelse straffes med mellem et og tre års fængsel. Efter udståelse af halvdelen af straffen bliver undtageren løsladt. Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at militære forseelser straffes efter *Administrative Infractions Code* samt efter den georgiske straffelovs kapitel 45⁸ (de relevante §§ er vedlagt i bilag 4).

En vestlig ambassade oplyste, at der i 1999 har været 290 unddragelsessager ved indkaldelsen i foråret og 452 sager i efteråret. Ambassaden oplyste endvidere, at unddragelse for tiden ikke sanktioneres.

For desertering foreskriver den georgiske straffelovs § 389 fængselsstraf op til syv år. Forsvarskomiteen mente dog, at mange sager bliver frafaldet under hensyn til de dårlige fysiske forhold, der hersker inden for militæret. Således var en halv enhed deserteret på grund af mangel på mad. Ingen af de deserterede var efterfølgende blevet straffet. Sager, som anses for alvorlige, herunder sager om desertering, og det gælder cirka 20%, går ifølge komiteen til de civile domstole, dog således at anklageren er en militæranklager. Størstedelen af de desertørsager, hvor der bliver truffet afgørelser, bliver ifølge komiteen afgjort til fordel for desertøren. De resterende sager, nemlig de sager, der anses for at være lettere forseelser, bliver afgjort af desertørens foresatte indenfor militæret.

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at straffen for lettere militære forseelser afsones i en militær straffebataljon. I denne befinder der sig i øjeblikket omkring 30 personer. I straffebataljonen udføres almindelig soldatertjeneste. De disciplinære forhold i straffebataljonen er dog strammere end i de almindelige enheder. Efter udstået straf skal den resterende værnepligt aftjenes.

Ifølge en vestlig ambassade afhænger spørgsmålet om eventuel straf for de frivilligt tilbagevendende desertører af divisionschefen.

Den vestlige ambassade oplyste endvidere, at militærfængslet blev opløst i juni 2000, og at 20-25 desertører i forbindelse med lukningen fik amnesti. Ambassaden bekræftede, at desertører nu afsoner i civile fængsler. Ambassaden mente, at det har den ulempe, at straffen fremgår af straffeattesten.

Forsvarskomiteen oplyste, at kontraktansatte soldater har en seks-måneders opsigelsesfrist. Komiteen havde ikke kendskab til sager, hvor kontraktansatte er blevet straffet for ikke at overholde opsigelsesfristen.

---

⁸ Уголовный Кодекс Грузии. Тбилиси 2000

7.3 Alternativ militærtjeneste

Den af parlamentet vedtagne lov om alternativ militærtjeneste er ifølge forsvarskomiteen, Ombudsmanden og en vestlig ambassade på grund af statens budgetproblemer endnu ikke blevet implementeret. Loven om alternativ tjeneste er ifølge forsvarskomiteen af NATO standard. (Loven er vedlagt som bilag 5).

Forsvarskomiteen oplyste endvidere, at selv om loven ikke er implementeret, kan der udstedes et dokument, hvoraf det fremgår, at ansøger har aftjent alternativ militærtjeneste. Dokumentet udstedes af den lokale rekrutteringsofficer, hvoraf der er cirka 500 rundt om i landet. Dokumentet udstedes til personer, der afviser militærtjenesten af religiøse årsager, som f.eks. baptister og Jehovas Vidner. Sådanne personer skal overfor den lokale rekrutteringsofficer kunne redegøre for deres religiøse tilhørsforhold. Hvis der gives afslag på ansøgningen, kan der klages til domstolene.

Såvel Georgian Young Lawyers' Association som Caucasian Institute of Peace, Democracy and Development (CIPDD) mente, at det var muligt at få udstedt dokumentet ved at bestikke den lokale rekrutteringsofficer. Således har ifølge CIPDD en person, der fik sin ansøgning om alternativ militærtjeneste afvist, i stedet bestukket sig til dokumentet. CIPDD tilføjede, at det ikke er billigt at købe sig fri.

CIPDD bekræftede, at Jehovas Vidner ikke længere straffes for militærnægtelse. Tidligere har der været fem til seks sager, hvor Jehovas Vidner er blevet idømt fængselsstraffe til mellem tre og fire år. De blev imidlertid efter intervention fra Ammesty International løsladt. CIPDD mente endvidere, at Jehovas Vidner ikke længere indkaldes til militærtjeneste, men at dette ikke er officielt.

8. Retsforhold

8.1 Retssystemet

Der er i det georgiske retssystem de seneste år blevet gennemført omfattende reformer, bl.a. har fungerende dommere gennemgået en ny uddannelse.⁹ Det har ifølge Georgian Young Lawyers' Association medført, at domstolssystemet herefter er blevet mere åbent og demokratisk end det øvrige retssystem. I 1998 blev der vedtaget en ny lov om strafferetspleje med virkning fra 15. juni 1999, og i 1999 blev der vedtaget en ny straffelov med virkning fra den 15. juni 2000. I juni 2000 blev der udnævnt en ny Ombudsmand, nemlig Nana Devdariani, der er medlem af det Socialistiske Parti, der står i opposition. Flere kilder, herunder OSCE, angav, at udnævnelsen har givet ombudsmandsinstitutionen et løft, og at især de kritiske NGO'er er tilfredse med hendes hidtidige indsats. Ombudsmanden, der pointerede, at institutionen arbejder uafhængigt, ser det som sin vigtigste opgave, at rådgive regeringen og parlamentet i forhold til at implementere menneskerettighederne i lovgivningen og retssystemet. (Uddrag af Ombudsmandens rapport for 1999 er vedlagt i bilag 6) I oktober 2000 blev der udnævnt en ny justitsminister, nemlig Mikhail Saakashvili. Han beskrives af en vestlig ambassade som ung og reformvenlig, og som en minister, der taler åbent om problemerne. Også UNHCR omtalte den nye Justitsminister som reformvenlig. I januar 2000 blev fængselsvæsenet frataget Indenrigsministeriet og overdraget Justitsministeriet. Ifølge *Commission for Human Rights and Ethnic Minorities* (herefter Menneskerettighedskommissionen) skete dette for at komme uregelmæssighederne og korrupsionen indenfor fængselsvæsenet til livs. Dertil er der blevet nedsat en ny kommission, der skal bekæmpe korrupsionen, herunder også i retssystemet. Her er korrupsionen ifølge Menneskerettighedskommissionen stigende og har nået et uacceptabelt niveau. OSCE mente dertil, at korrupsionen inden for dommerstanden i vid udstrækning kunne undgås, hvis dommerne ikke blot blev lønnet tilstrækkeligt, men også fik lønnen udbetalt, således at de ikke behøvede indtægter på anden irregulær vis. Norwegian Refugee Council anså korrupsionen som et klart brud på retsprincipperne.

I den nye lov om strafferetspleje blev blandt andet forfatningens bestemmelser om beskyttelse af borgerne mod vilkårlige arrestationer og varetægtsfængsling implementeret. I loven blev samtidigt magtanvendelsesområdet for politiet og den offentlige anklager indsnævret. En del bestemmelser er senere blevet ændret ved tillæg vedtaget af parlamentet, (jfr. hertil fodnote 10 om Human Rights Watch's rapport fra oktober 2000). Der er dog stadig ifølge Georgian Young Lawyers' Association, Menneskerettighedskommissionen og Ombudsmanden m.fl. store problemer i retssystemet, som f.eks. forhold omkring adgangen til advokat, og retshåndhævelsen.

⁹ Jfr. hertil Udlændingestyrelsens rapport fra flyvende attaché mission til Georgien, 16.-21. november 1998.

Med hensyn til den nye straffelov oplyste Georgian Young Lawyers' Association, at kriminelle handlinger begået før ikrafttrædelsestidspunktet fortsat bliver idømt efter den gamle straffelov. Dog dømmes der efter den nye straffelov, hvis strafferammen er mildere. Sagen bortfalder helt, hvis handlingen ikke er sanktioneret efter den nye straffelov.

UNHCR oplyste, at lovgivningen ikke giver mulighed for dobbeltstraf i forhold til georgiske statsborgere, der er dømt for forseelser i udlandet.

8.2 Retshåndhævelsen

Retshåndhævelsen og dermed politiet er dog den instans, der efter kilderne er mest problematisk.

Samtlige kilder, herunder de internationale organisationer, de lokale NGO'er, ambassaderne, Menneskerettighedskommissionen og Ombudsmanden oplyste, at fysiske og psykiske overgreb i vidt omfang finder sted under anholdelser, afhøringer og varetægtsfængslinger. En international kilde, der ønskede at være anonym, mente ikke at de fysiske overgreb er systematiseret. Under varetægtsfængslingen forekommer ifølge Menneskerettighedskommissionen tortur, herunder i form af elektrochok. Dette blev bekræftet af Georgian Young Lawyers' Association, som tilføjede, at der også bliver anvendt andre former for tortur, som f.eks. at hænge arstanter i benene. Slag indgår som en helt normal rutine som led i afhøringerne, og det er almindeligt, at folk får brækket knogler eller mister tænder under politiets varetægt. I flere tilfælde har personer under politiets afhøring angiveligt begået selvmord. Ifølge Georgian Young Lawyers' Association er der stærke mistanker om, at politiets forklaringer er uholdbare. Ifølge Menneskerettighedskommissionen var der i 1999 to personer, som døde i politiets varetægt. I 1998 forekom der ni dødsfald. Af disse var de seks angiveligt selvmord, der var sket ved, at personerne var sprunget ud af vinduerne fra indenrigsministeriets 6. sal. Alle ni sager er blevet undersøgt og revurderet af kommissionen, som tilføjede, at bevisførelsen i sådanne og i øvrigt også i andre sager er meget svær og ofte blot ender med, at politimanden mister sit arbejde. Af de ni sager, er seks af sagerne blevet henlagt og afsluttet som selvmord, idet intet andet kunne bevises. En angivelig selvmordssag om en dreng er blevet ændret til en mordsag, hvor den involverede politimand står anklaget. I en sag, hvor 11 politimænd, som i øvrigt er medlemmer af præsidentens sikkerhedsstyrke, var involveret, er én politimand blevet dømt til to års fængsel, medens resten er gået fri. I den niende sag forsvandt politimanden, og to måneder senere blev hans lig fundet i en flod. Kommissionen oplyste endvidere, at politiet dømmes i henhold til loven, og at de afsoner deres straf i særlige fængsler under politiet.

Flere kilder, herunder Menneskerettighedskommissionen, Georgian Young Lawyers' Association og Norwegian Refugee Council angav desuden, at politiet foretager vilkårlige arrestationer. Menneskerettighedskommissionen anførte også, at der forekommer brud på privatlivets fred, idet politiet foretager ransagninger uden ransagningskendelser.

Georgian Young Lawyers' Association mente, at årsagerne til de fysiske overgreb er, at politiet er overbebyrdet, at de mangler ressourcer, at de ikke blot er lavtlønnede, men ofte heller ikke får lønnen udbetalt, at de stadig er påvirket af en sovjetisk tilgang til politiarbejdet, og at der er en udbredt korrupsion. Især lønniveauet og den manglende lønudbetaling anså en vestlig ambassade som hovedårsagen til politiets ulovlige adfærd. Menneskerettighedskommissionen mente, at politiet

også bruger mishandlingen for at fremskynde tilståelser inden for de 72 timer, varetægtsfængslingen ifølge loven må vare.

UNHCR, Menneskerettighedskommissionen, Georgian Young Lawyers' Association, de vestlige ambassader og ombudsmanden mente, at de fysiske overgreb er vilkårlige og ikke diskriminerende. De er ikke rettet mod bestemte etniske, religiøse eller seksuelle minoriteter, mod bestemte sociale grupper, mod personer med bestemte politiske tilhørsforhold eller andre.

Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at det er muligt at klage til domstolene over politiets overgreb. Problemet er imidlertid, at for at bevise, at der er forekommet fysisk mishandling, skal der fremskaffes en lægeerklæring. Det er dog ikke muligt selv at vælge en uvildig læge, da denne skal være autoriseret af retssystemet. Da der tilmed kan gå lang tid inden, der kan gives adgang til lægen, kan tegnene på mishandlingen været forsvundet, og dermed bevismaterialet. Der er også mange, der ikke anmelder fysiske overgreb på grund af trusler og frygt for, at det vil påvirke deres sag negativt. Dertil er det desuden muligt på grund af korrupsionen at købe sig til en løsladelse. Således kan forældre købe deres børn fri for relativt beskedne beløb. Samtidig gør også den traditionelle opfattelse af hævn sig gældende. Young Lawyers' Association berettede således om en sag, hvor der endelig var blevet indsamlet tilstrækkeligt bevismateriale mod politiet, til at sagen kunne vindes ved en domstol. Klageren ønskede imidlertid ikke længere sagen ført, idet venner havde fundet frem til den politimand, der havde mishandlet ham, og havde gennemtævet ham, således at klager nu havde fået sin hævn. Young Lawyers beklagede, at det kun er få sager, der ender for domstolene, men må samtidig også konstatere, at det er få sager, der bliver vundet. Young Lawyers' Association selv har et *hot-line* system, hvor mishandlede kan henvende sig og få hjælp. UNHCR bekræftede, at boldhævn er meget almindeligt og gør, at borgerne ikke går til domstolene.

Det er også muligt at klage til såvel Ombudsmanden som Menneskerettighedskommissionen. Sidstnævnte undersøger sager, hvor der er begrundet mistanke om uregelmæssigheder, men kommissionen understreger, at det ikke er alle, som sidder fængslet, der er uskyldige.

Menneskerettighedskommissionen oplyste, at der er stor lydørhed i den politiske ledelse for problemerne med retssystemet. Ifølge en international organisation, der ønskede at være anonym, har præsidenten efter offentliggørelsen af Human Rights Watch's rapport fra oktober 2000 om brud på menneskerettigheder i det georgiske retssystem¹⁰, erkendt, at der er store problemer i systemet. Menneskerettighedskommissionen oplyste, at der under den nye justitsminister er ved at blive oprettet en afdeling, der skal løse problemerne med politiet, under ledelse af Paata Zakareishvili, der samtidig er medlem af Menneskerettighedskommissionen.

---

¹⁰ Human Rights Watch. *Georgia Backtracking on Reform: Admendments undermine Access to Justice*. October 2000. Georgians Young Lawyers Associations mente i øvrigt ikke at indholdet i Human Rights Watch's rapport var helt korrekt med hensyn til antallet af de tillæg, som det georgiske parlament har vedtaget, efter den nye straffelovs ikrafttrædelse. Human Rights Watch har i flere år haft kontor i Tbilisi. Kontoret blev kort tid før delegationen påbegyndte sin mission lukket.

Om rapporten fra Human Rights Watch mente Ombudsmanden, at organisationen er kendt for at være radikal, og hun mente, at klager over, at Shevarnadze er ved at oprette en politistat, ikke er begrundede. Hun mente desuden, at overordnet set, er det nødvendigt med et stærkt politi for ikke at risikere borgerkrig. Hun fandt dog også, at Indenrigsministerens udsagn om, at det er nødvendigt, at politiet har autoritet og prestige, på ingen måde må gå ud over menneskerettighederne. En vestlig ambassade angav, at kriminaliteten er tiltagende, og at det er nødvendigt at forstærke borgernes sikkerhed ved at styrke politiet.

Menneskerettighedskommissionen anførte, at der aldrig forekommer mishandling eller tortur i fængslerne.

Flere kilder, herunder UNCHR, Ombudsmanden, en international kilde, der ønskede at være anonym, og Georgian Young Lawyers' Association oplyste, at der efter den seneste amnesti i september 2000 ikke længere findes politiske fanger i fængslerne, men at fangerne alene er fængslet for at have begået borgerlig kriminalitet.

9. Udstedelse af dokumenter samt krav til registrering

Der er ifølge en vestlig ambassade og IOM ingen problemer med udstedelse af dokumenter. Nationalitetspas udstedes på de lokale paskontorer, der hører under Indenrigsministeriet. Der skal forevises ID-kort og betales 49 lari. Sagsbehandlingstiden andrager tre til fire uger. I nationalitetspasset er ID nummeret indskrevet, og i ID-kortet er anført det etniske tilhørsforhold. Da der ikke findes en central registrering, er det muligt at få udstedt flere pas. Den vestlige ambassade oplyste, at alle slags dokumenter kan købes eller erhverves ved bestikkelse, og IOM oplyste, at der kan købes falske pas i f.eks. Istanbul. Kilderne oplyste endvidere, at der er mange falske dokumenter i omløb, herunder nationalitetspas og ID-papirer. Således har det vist sig, at af alle de dokumenter, den vestlige ambassade har fået forelagt, har 99% været forfalskede. Ifølge IOM har andre ambassader gjort lignende erfaringer.

Ifølge de ovennævnte kilder stilles der krav til bopælsregistrering. Der er ingen problemer forbundet med registreringen, og herunder heller ikke ifølge IOM med at blive registreret i hovedstaden Tbilisi.

10. Migration samt ind- og udrejseforhold

IOM har i september 2000 offentliggjort en rapport om irregulær migration og oplyser, at siden Sovjetunionen blev opløst, har 800.000 georgiske statsborgere forladt landet¹¹. (Uddrag af rapporten er tilføjet i bilag 7). De fleste georgiere er emigreret til den Russiske Føderation og til Tyrkiet. En del er rejst til Vesteuropa, fortrinsvis til Tyskland, Belgien, Holland og Schweiz. Tallet kan dog være højere, og russiske kilder skønner ifølge IOM, at udvandringen omfatter 1,5 mio., og at alene 600.000 georgiere opholder sig i Rusland. Omvendt finder der en del illegal indvandring sted af tyrkere, der tager arbejde i det autonome område Adjara, der grænser op til Tyrkiet, og assyrer, der tager illegalt arbejde i Tbilisi.

Ruslands overvejelser om at indføre visumpligt for georgiske statsborgere vil for fremtiden gøre det vanskeligere for georgiere at indrejse og bosætte sig i Rusland. Selvom den georgiske lovgivning ikke tillader dobbelt statsborgerskab, er der på grund af manglende kontrol eksempler på, at georgiere både har russisk og georgisk statsborgerskab og dermed både et russisk og georgisk nationalitetspas.

Der er som i alle andre eks-sovjetiske lande ifølge IOM mere fokus på kontrol ved borgernes udrejse end ved deres indrejse. Borgere, der udrejser, kontrolleres således efter en overvågningsliste, der udarbejdes af sikkerhedsorganerne, og som dagligt opdateres. IOM har ikke indflydelse på eller kendskab til, hvem eller hvad der registreres på listen, men mente, at den ikke omfatter desertører eller unddragere.

Ifølge IOM og den vestlige ambassade er der ingen problemer med ud- eller indrejse af Georgien. Borgere, der rejser ud af landet ad luftvejen bliver registreret. Borgere, der udrejser via landevejen, kan udrejse uofficielt, dvs. uden at udrejsen bliver registreret. Mellem Georgien og Aserbajdsjan er der siden opløsningen af Sovjetunionen endnu ikke trukket nogen grænselinjer, og området anses som en slags ingenmandsland. De lokale beboere behøver ikke at fremvise hverken nationalitetspas eller ID-kort (hvilke de som regel heller ikke besidder), når de krydser grænsen, hvorimod ikke-lokale personer skal fremvise dokumenter. I den såkaldte frie handelszone ved grænseområdet mellem det sydlige, armensk dominerede Georgien og Armenien er der to grænseovergange, nemlig ved byen Guguti og Sadakhlo. IOM mente, at der ikke sker kontrol ved disse grænseovergange, idet armenierne blot skal skrive sig ind i en bog.

Der er ifølge IOM og den vestlige ambassade ingen problemer for afviste asylansøgere med indrejsen, ej heller for sådanne, der er ledsagede. Ifølge UNHCR, OSCE, IOM og en vestlig

---

¹¹ IOM International Organization for Migration: *Irregular Migration and Trafficking in Migrants. The Case of Georgia*. Tbilisi, September 2000.

ambassade sker der ingen tilbagesendelse eller tvangsdeportering af afviste georgiske asylansøgere til Abkhasien.

11. Abkhasien

11.1 Generelt

Abkhasien er som følge af konflikten med Georgien et isoleret land. Den af Rusland i maj 1995 iværksatte økonomiske blokade eksisterer fortsat, og landet kan således ikke importere varer, herunder energi og materialer til genopbygning, eller eksportere sine landbrugsprodukter. Blokaden omfatter kommunikation, herunder telekommunikation og post, og transport (se under ind- og udrejseforhold). Posten ud af landet går via International Committee of the Red Cross (ICRC), hvis kontor i Sukhumi fungerer som et posthus, som kanaliserer cirka 17.000 breve ud om året.

Som valuta bruger området den russiske rubel og ikke den georgiske lari, ligesom tidszonen er Moskvatid, som ligger en time bagud i forhold til Georgien. I byerne tales der generelt russisk, hvorimod abkhasisk kun tales i afsidesliggende landsbyer. Der er to abkhasiske dialekter, en nordlig og en sydlig. Det sydlige er mingrelsk påvirket. I skolerne undervises der ifølge Civil Society and Human Rights generelt på russisk, dog således, at der i folkeskolen gives undervisning i abkhasisk fra fjerde til syvende klasse. Organisationen forklarede uddybende, at det var et stort problem at bevare abkhasisk som sprog, da det ikke har kunnet udvikle sig og således mangler terminologi til beskrivelse af moderne forhold, videnskab og politologi. Repræsentanten for organisationen var samtidig direktør for institut for etnopolitisk forskning, og i dette institut var der derfor påbegyndt omfattende forskning af sproget.

UN Human Rights Office Abkhazia beskrev det politiske system som autoritært. Dertil er oppositionen svag, og da den har erklæret, at den ikke stræber efter den politiske magt, har den ingen problemer. Et nyt parti, nemlig *Revival Movement*, som endnu ikke er legaliseret, er blevet populært blandt intelligentsiaen. Pressen er underudviklet, og kun én avis, som støttes af det internationale samfund, kan siges at være uafhængig. Med hensyn til udviklingen af demokratiet i Abkhasien mente Center for Human Rights and Support for Democracy, at der fortsat er mange hindringer. En af grundene er, at konflikten med Georgien endnu ikke er afsluttet, og at landet endnu ikke er anerkendt som en selvstændig stat. Det civile samfund er dog ved at udvikle sig. Der er i de senere år opstået mange NGO'er, som efterhånden også har udviklet gode kontakter til NGO'er i andre dele af Kaukasus. For nyligt har der været afholdt en NGO konference i Tbilisi, hvor NGO'er fra Abkhasien deltog.

OSCE i Tbilisi oplyste, at NGO arbejdet støttes af de internationale organisationer med donorpenge, idet NGO samarbejdet anses som et strategisk middel i fredsforhandlingerne. Center for Human Rights and Support for Democracy oplyste imidlertid, at abkhasiske NGO'er ikke kan modtage donorpenge fra internationale organisationer, så længe disse anså Abkhasien for at være en del af Georgien.

En engelsk NGO, der har projekter i forskellige kaukasiske lande herunder i Abkhasien, forklarede ved et NGO møde i Center for Humanitarian Program, at NGO'erne i Abkhasien ikke kan arbejde

uafhængigt. F.eks. kræver det godkendelse fra det politiske system, hvis abkhasiske NGO'er skal deltage i møder i Tbilisi. Andre NGO'er er kun NGO'er for at kunne modtage donorpenge.

11.2 Generelle sikkerhedsforhold

Der er i området inklusive Gali-regionen megen kriminalitet, herunder også organiseret, hvilket har alvorlige konsekvenser for sikkerhedssituationen. Der forekommer tyverier, røverier, væbnede overfald, kidnapninger og drab, og blandt de abkhasiske klaner og familier er der tradition for boldhævn. Der forekommer ligeledes politiske drab. En politisk opponent til præsidenten blev myrdet for nyligt, og politiet er ifølge UNOMIG (UN Observer Mission Georgia), Tbilisi, mistænkt for at have udført drabet. Den organiserede kriminalitet drejer sig hovedsageligt om indtægter i forbindelse med høsten og fra turismen samt smuglerier. UNOMIG, Tbilisi, mente, at indsatsen mod kriminaliteten er ringe, idet der mangler en ordentlig politistruktur, og at politiet, som i øvrigt ikke er uniformeret, ofte selv er involveret i kriminaliteten. UNOMIG, Tbilisi, tilføjede, at politiet ikke bliver betalt, og at det i stedet tager sine indtægter på anden irregulær måde. UNOMIG, Tbilisi, mente også, at meget af kriminaliteten kunne kommes til livs, hvis der blev udbetalt flere sociale ydelser. Ifølge Norwegian Refugee Council opererer der forskellige politigrupper, hvoraf nogle har våbentilladelse, og det er vanskeligt at skelne, hvilke af grupperne, der har våbentilladelse og politimæssig myndighed eller er selvbestaltede.¹²

11.3 Repatriering af internt fordrevne

I alt flygtede der ifølge UNHCR 300.000 mennesker som følge af konflikten. En stor del af disse har taget ophold i Georgien¹³, hvor de er registreret som internt fordrevne. De har fulde georgiske borgerrettigheder og kan tage arbejde og uddannelse m.v. og har georgiske dokumenter. Ifølge OSCE kan de internt fordrevne ikke købe jord, men dog bolig. Da de internt fordrevne anses for at være hjemmehørende i Abkhasien kan de ikke deltage i lokalvalgene i Georgien. UNHCR nævnte, at der er stor arbejdsløshed blandt de internt fordrevne, men at arbejdsløsheden i landet generelt er høj.

Med hensyn til repatrieringen af de internt fordrevne har Abkhasien ifølge udenrigsministeren som led i fredsforhandlingerne fremlagt en forhandlingspakke, hvori indgår spørgsmålet om repatriering. Netop spørgsmålet om repatriering er ifølge Udenrigsministeren et vanskeligt forhandlingspunkt, der ikke har kunnet opnå enighed om mellem parterne, således at en organiseret repatriering ikke har kunnet finde sted. Ifølge en international kilde, der ønskede anonymitet i dette spørgsmål, er problemet, at såfremt alle internt fordrevne georgiere gives mulighed for at repatriere, vil georgierne etnisk set igen udgøre befolkningsmajoriteten, hvilket Abkhasien modsætter sig.

---

¹² De internationale organisationer i Sukhumi har udgangsforbud efter mørkets frembrud og må inden for de militære compounds kun færdes to og to om aftenen. Udgangsforbudet blev indført efter et FN køretøj med fire personer en aften blev beskudt, og hvorved fire personer blev dræbt.

¹³ Herunder i Tbilisi, hvor de bor i ældre nu nedlagte hoteller, som f.eks. i det gamle 18 etagers nu temmeligt ramponerede Intouristhotel Iveria, der synligt ligger for enden af Tbilisis mondæne forretningsgade Rustavhveli.

Udenrigsministeren skønnede dog, at knap 60.000 georgiere imidlertid er repatrieret spontant til området. UNHCR, OSCE og Norwegian Refugee Council bekræftede, at et stort antal på mellem 40-50.000 georgiere er repatrieret spontant. Norwegian Refugee Council forklarede uddybende, at spontan repatriering har fundet sted de seneste år, og at der også har været mange pendlere f.eks. i forbindelse med høsten, men at det er nyt, at familierne nu også kommer med børn, hvilket rådet anså for at være et tegn på en permanent repatriering. Rådet oplyste endvidere, at der også er åbnet mange skoler i området.

Udenrigsministeren mente, at Georgien bruger spørgsmålet om repatrieringen politisk, at de internt fordrevne bliver holdt i en mobiliseringstilstand, og at georgiere, der repatrierede, i georgisk presse bliver beskyldt for at være renegater. Ifølge OSCE er der ingen tvivl om, at de internt fordrevne bliver brugt politisk, således især af den abkhasiske eksilregering. Men OSCE mente også, at da der udover repatrieringen af 60.000 georgiere også i de mellemliggende år er sket en udvandring af et stort antal internt fordrevne til Rusland og andre SNG-lande, er antallet af internt fordrevne i selve Georgien faldet væsentligt, og således det grundlag, som eksilregeringen bygger sin politik og eksistensberettigelse på.

Center for Human Rights and Support for Democracy mente, at den dårlige økonomiske situation kan være en hindring for, at georgierne vil vende tilbage. En anden hindring er faren for hævn på de georgiere, der har deltaget i krigen. Organisationen mente, at hvis det er nødvendigt med et opgør, skal det foregå legalt via domstolene. Organisationen tilføjede, at Abkhasien i dag har forandret sig, og at det ikke længere er det Abkhasien, georgierne tidligere levede i.

11.4 Sociale forhold

Der foreligger ingen arbejdsløshedsstatistikker, men Center for Human Rights and Support for Democracy forklarede, at arbejdsløsheden er høj, hvilket fører til, at mange unge står uden for samfundet, samt at kriminaliteten er stigende.

Over 50% af befolkningen lever efter ICRC's skøn under fattigdomsgrænsen. Den månedlige pension er på cirka 100 rubler, hvilket svarer til cirka fire US\$, og ofte bliver den forsinket eller slet ikke udbetalt. En læge eller lærer har en gennemsnitsløn på 150 rubler. Mange klarer sig kun ved at dyrke deres små landbrugslodder. Mange ældre og syge lever i beboelser, der mangler vinduer og døre, og som er uden el og gas til opvarmning. Myndighederne har kun et meget lille budget til rådighed til socialt arbejde.

Det humanitære hjælpearbejde, ICRC udfører, er omfattende. ICRC har organiseret et besøgsprogram, hvor 300 frivillige besøger og hjælper ensomme gamle. Organisationen driver suppekøkkener og bringer mad ud til gangbesværede og sengeliggende. Der bringes non-food-items såsom sko til børn ud til nødstedte familier. Derudover driver ICRC fem hospitaler, hvoraf tre befinder sig i frontområdet, støtter en blodbank og er ved sammen med Médecins Sans Frontières at opbygge en poliklinik. Desuden har ICRC oprettet ortopædiske klinikker til behandling af mineofre. Derudover har ICRC støttet åbningen af to afvænningsklinikker for narkomaner og alkoholikere, hvoraf der ifølge organisationen findes mange i Abkhasien. Der er stor mangel på læger, da de fleste læger, som var georgiere, forlod området under konflikten. ICRC har iværksat et

landbrugsprogram med det formål at forøge landbrugsproduktionen (hovedsageligt citrusfrugter og hasselnødder) og dermed indtjeningen. 12.000 familier i 47 landsbyer er involveret i programmet. Abkhasien er ifølge ICRC et "ensomt land", idet der udover ICRC kun opholder sig tre andre hjælpeorganisationer i området, hvoraf den ene er Médecins Sans Frontières. ICRC føler sig således som gidsel i situationen, da der ikke vil være andre organisationer til at påtage sig det humanitære arbejde, når ICRC trækker sig ud.

Den abkhasiske udenrigsminister S. M. Šamba forklarede, at Abkhasien som følge af konflikten blev fuldstændigt ødelagt, herunder også økonomisk. Han mente dog, at landet økonomisk er ved at komme sig, og at statsbudgettet hvert år stiger med 60%. Endvidere mente han, at lønniveauet fortsat ligger lavere i Abkhasien end i Georgien, men at skatten til gengæld er lavere.

11.5 Etniske forhold

Der er efter konflikten ikke foretaget nye folketællinger, og således foreligger der ingen nyere tal eller statistikker til beskrivelse af den nuværende abkhasiske demografi. Der var således heller ikke klarhed over, hvor mange etniske abkhasiere, der efter konflikten lever i Abkhasien. En internationale kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at alt efter kilden skønnes indbyggertallet i dag at være mellem 200-250.000, og at abkhasierne tæller mellem 60-90.000 og derfor fortsat udgør en minoritet i landet.

Blandt de etniske grupper i Abkhasien findes der grækere, som ifølge ICRC bor i rent græske landsbyer, og som ikke blander sig med andre, og georgiske svaneler, der lever i landsbyer i Kodoridalen. Sidstnævnte har ifølge ICRC ingen problemer for så vidt, at de forholder sig passive og ikke engagerer sig i abkhasisk politik. Center for Human Rights and Support for Democracy anførte, at mange russere og armeniere flygtede under konflikten, og at dem, der blev tilbage, er ældre mennesker. ICRC oplyste, at især armenierne har store sociale problemer, da de ikke alene er gamle, men også er uden familier. Ser man bort fra de georgiere, der lever i Gali-regionen, befinder der sig i det øvrige Abkhasien et ukendt antal georgiere, hvoraf mange lever i blandede ægteskaber. ICRC anførte, at abkhasisk-georgiske par skal udvise forsigtighed, men at georgiere generelt ikke har problemer. Center for Human Rights and Support for Democracy mente, at krigen har været et psykologisk traume for alle, og at alle har været ofre, derfor har de georgiere, der altid har boet i Abkhasien, dvs. både før, under og efter konflikten, ingen problemer. Desuden mente organisationen, at konflikten ikke var etnisk motiveret, men var politisk konflikt. En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, mente, at sikkerheden for de georgiere, der altid har boet i Abkhasien, afhænger af deres sociale forhold, hvorvidt de er ressource svage eller stærke. Organisationen tilføjede at konflikter mellem abkhasier og georgiere ofte handler om ejendomsforhold, og at det i sådanne sager var muligt at klage til myndighederne. Med hensyn til de andre minoriteter mente organisationen, at de kunne være mål for kriminalitet.

Center for Human Rights and Support for Democracy beskæftiger sig på flere niveauer med minoritetsforhold i Abkhasien. F.eks. har organisationen initieret et såkaldt rundbordsforum, hvor der diskuteres minoritetsproblemer generelt og specifikt i Abkhasien. Organisationens mening er, at til trods for, at landet er multietnisk, mangler der tilstrækkelig etnisk repræsentation i den nuværende

politiske struktur, ligesom der kun er få repræsentanter fra etniske minoriteter, der er ansat i den offentlige administration. Organisationen forklarede, at lønforholdene er meget lidt attraktive, og at det for alle i Abkhasien drejer sig om at overleve, hvorfor der mangler overskud til at engagere sig f.eks. politisk. Med hensyn til georgiere i Gali-regionen oplyste den, at georgierne ikke går ind i det politiske arbejde eller lader sig ansætte i den offentlige struktur, da de er bange for at blive skudt af andre georgiere. Organisationen mente ikke, at minoriteterne føler sig dårligt behandlet, idet de har gode muligheder for at bevare deres nationale kulturer.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at både armeniere og russere har stillinger i regeringen og den offentlige administration. Den abkhasiske Udenrigsminister oplyste, at der i parlamentet er indvalgt to georgiere.

11.6 Retsforhold

Center for Human Rights and Support for Democracy oplyste, at Abkhasien har eget retssystem med uafhængige domstole som foreskrevet i den abkhasiske forfatning. Dommerne, der tidligere var udnævnt på livstid, vælges i dag af parlamentet efter at være blevet foreslået af præsidenten. Uddannelsen af dommerne foregår i Abkhasien og Rusland. Organisationen mente, at der kunne være problemer med de ældre dommere, men at der i dag er flere yngre dommere ansat end ældre.

Organisationen oplyste, at den har arrangeret og afviklet seminarer indenfor retssystemet om menneskerettigheder.

UN Human Rights Office Abkhazia forklarede, at retssystemet består af et tre-instans system og at den tredje instans samtidig er forfatningsdomstol. Organisationen mente, at der er mange problemer i retssystemet så som uddannelsesproblemer, budgetproblemer og problemer med korrupcion.

Samme problemer eksisterer også inden for politiet. Det er ifølge UN Human Rights Office Abkhazia muligt at klage til politiet, men ofte tager politiet sig ikke af klagerne. Desuden mangler borgerne tillid til politiet.

UN Human Rights Office Abkhazia oplyste, at der officielt ikke findes politiske fanger i Abkhasien. Ifølge ICRC sidder der imidlertid 15 politiske fanger fængslet i Abkhasien. Nogle af dem er dødsdømte, og nogle af dem er georgiere. Dødsstraf bliver dog ikke længere eksekveret. ICRC har adgang til fængslerne, hvor organisationen sammen med de abkhasiske myndigheder, som den har et godt samarbejde med, forsøger at forbedre forholdene.

11.7 Militærforhold

Abkhasien har ifølge UN Human Rights Office Abkhazia eget militær, men størrelsen er ikke kendt. Der er almindelig værnepligt, og der indkaldes to gange årligt. Også de georgiske mingereler indkaldes, men ofte er myndighederne tilbageholdende, da der kan opstå loyalitetsproblemer. Loven giver mulighed for straf for desertering og unddragelse. Det forekommer da også, at der i den forbindelse sker arrestationer, men ofte ordnes forholdene ved forhandlinger, således at de arresterede løslades mod betaling. UN Human Rights Office Abkhazia kendte kun til meget få

tilfælde af fængslede desertører. Militæret er generelt respekteret, men modsat heller ikke afholdt. NGO'en Mothers of Abkhazia, der beskæftiger sig med ofre for konflikten, oplyste, at den har anmodet de abkhasiske myndigheder om at give de værnepligtige en bedre uddannelse, herunder specielt af dem, som sendes til Gali-området.

11.8 Dokumenter samt ind- og udrejseforhold

Der udstedes ifølge IOM og det abkhasiske udenrigsministerium ingen nationalitetspas i Abkhasien. Da de gamle sovjetiske pas nu er ugyldige, har abkhasierne enten mulighed for at erhverve sig et georgisk nationalitetspas, som de skal ansøge om i Georgien, eller et russisk pas, som forudsætter, at de bliver russiske statsborgere. Det er af politiske grunde ifølge IOM meget få abkhasiere, der har søgt om et georgisk pas, men en del abkhasiere har erhvervet sig russisk statsborgerskab og dermed et russisk nationalitetspas. Ifølge UN Human Rights Office Abkhazia udstedes der abkhasiske ID-kort af de lokale myndigheder.

Der er ingen fly eller togforbindelser inden for Abkhasien eller til udlandet. Det er kun muligt at rejse ud og ind af landet med landevejstransport, enten via Georgien gennem Gali-området, hvor der findes flere overgangssteder, eller via Rusland ved den abkhasisk russiske grænse i vest over floden Psou (området grænser ind mod Krasnodarskregionen).¹⁴ I begge tilfælde er en rejse forbundet med sikkerhedsproblemer.

Ifølge IOM foretages der af politiske grunde ikke georgisk kontrol ved grænsen mellem Georgien og Abkhasien, om end der findes politiposter. På den abkhasiske side af Inguri floden, der danner den naturlige grænse mellem Abkhasien og Georgien, foretager det abkhasiske politi kontrol. Abkhasiere, der ønsker at rejse til Georgien, skal indhente en tilladelse fra de abkhasiske myndigheder.

Rusland foretager regulær grænsekontrol ved ind- og udrejse til og fra Abkhasien. Ifølge UN Human Rights Office Abkhazia er den russiske kontrol blevet forstærket efter konflikten med Tjetjenien.

---

¹⁴ På den abkhasiske regerings hjemmeside på internettet (www.abkhazia.org.home.html) angives, at der kan søges om visum til Abkhasien via dets repræsentation i Moskva. Der angives endvidere, at der kun kan foretages indrejse til Abkhasien via Rusland, hvorfor det også er nødvendigt med et russisk visum. Det er ikke muligt at finde frem til den fysiske adresse på hjemmesiden, og om den befinder sig i Abkhasien, Rusland eller et andet land.

12. Syd-Ossetien

12.1 Generelt

I Syd-Ossetien, der i 1989 havde et indbyggertal på 90.000, findes der såvel rene georgiske landsbyer som blandede landsbyer med osseter og georgiere. De blandede landsbyer er skarpt opdelt. Regionen har indført Moskva tid, således at Syd-Ossetien er en time bagud i forhold til Georgien. Dog har de rene georgiske landsbyer georgisk tid. Den gældende valuta er rublen, dog således at den georgiske lari er gældende i de georgiske landsbyer. Det officielle sprog er ossetisk og russisk, dog igen således, at der tales georgisk i de georgiske landsbyer.

Der eksisterer og indgås fortsat ossetisk/georgisk blandede ægteskaber. Der synes ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali ikke at være problemer for sådanne ægtepar. Organisationen har således en syd-ossetisk mand ansat, der efter konflikten har indgået ægteskab med en georgisk kvinde.

Levestandarden er ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali generelt meget lav. Befolkningen ernærer sig ved småhandel, jordbrug og smugling. Således er det et stort sortbørsmarked på grænsen mellem Georgien og Syd-Ossetien, hvor der handles smuglervarer, herunder benzin og olie. Der er lidt småproduktion og en mineralvandsfabrik. Nogle ernærer sig med sæsonarbejde uden for området f.eks. i Rusland. Der findes ikke et offentligt socialt system. Det sociale sikkerhedsnet er familien. Ældre og gamle mennesker uden familier er således meget dårligt stillede. Der inddrives ikke skat og regionen har således et meget begrænset budget. Den syd-ossetiske Udenrigsminister Murat Kuz'miç Džioev bekræftede, at den økonomiske situation er problematisk.

I regionen findes der ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali ét sygehus, som trods mangel på udstyr og daglige strømsvigt fungerer. Personalet arbejder frivilligt ifølge organisationen ud fra en patriotisk indstilling, da regionen ikke kan udbetale løn. Der findes skoler såvel i Tskhinvali som i landsbyerne, og desuden er der et universitet. Også inden for uddannelsesområdet arbejder personalet frivilligt.

12.2 Generelle sikkerhedsforhold

Siden juli 1992 har der ikke været væbnet konflikt eller væbnede sammenstød i Syd-Ossetien, og ingen soldater er ifølge Udenrigsministeren blevet dræbt i perioden. Udenrigsministeren anså tilstedeværelsen af den russiske del af fredsstyrken, der udover russere består af georgiere og osseter, som en garanti for freden. Udenrigsministeren mente, at den syd-ossetiske del af fredsstyrken har et normalt forhold til den georgiske del. Forholdet mellem Syd-Ossetien og Georgien betegnede han som roligt, og Georgien kan frit bruge den syd-ossetiske vejforbindelse ved rejser til Rusland. Forholdet mellem syd-osseterne og georgierne i Syd-Ossetien karakteriserede

Udenrigsministeren som præget af gensidig tillid. Generelt mente han, at situationen i Syd-Ossetien er bedre end i andre kaukasiske områder, og det gælder også med hensyn til kriminaliteten.

Ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali patruljere parterne i fredsstyrken ikke sammen. Norwegian Refugee Council i Tbilisi forklarede uddybende, at Fredsstyrken kun har mandat til at observere og rapportere, men ikke har nogen myndighed. Der findes et syd-ossetisk politi, men det er ikke et politi, som respekteres af begge parter. Tilmed er politiet og systemet generelt korrupt. Situationen er ifølge Norwegian Refugee Council i Tskhinvali spændt, og det kan komme til væbnede sammenstød mellem syd-osseterne og georgierne. Trods et afvæbningsprogram er der fortsat mange våben i omløb, og alle skønnes at være bevæbnede. På grund af våbene sker der mange ulykker. Tilmed er der megen kriminalitet i området. Den enkeltes sikkerhed er dog ofte et spørgsmål om uheldigvis at være på rette sted på rette tidspunkt.

Overhovedet for den georgiske familie, delegationen fik mulighed for at besøge i en georgisk landsby, er kommandant i den georgiske del af fredsstyrken. Han mente, at syd-osseternes styrker består af flere grupper og ikke er samlet i én syd-ossetisk styrke. Han mente endvidere, at grupperne opererer uafhængigt, at de er paramilitære og kriminelle, samt at de også bekæmper hinanden. Kommandanten bekræftede, at alle bærer våben, og at de kan købes overalt. Der forekommer ofte skyderier, men sjældent drab.

Der var ifølge kommandanten stærke spændinger mellem syd-osseterne og georgierne. De kunne mødes til en fælles middag, men med indtaget af vinen, kunne de begynde at diskutere og middagen kunne ende i klammeri og slagsmål. Georgierne bevægede sig sjældent ind i regionens hovedstad Tskhinvali, der hovedsageligt er beboet af syd-osseter, og kommandanten forklarede om et tilfælde, hvor en georgier, der havde været inde i byen, var taget til en politistation og var blevet pryglet ihjel af politiet.

12.3 Repatriering af internt fordrevne og flygtninge

Det skønnes ifølge UNHCR, at 60.000 personer, heraf 10.000 georgiere og resten osseter, flygtede under konflikten i 1992. Flugten foregik mod syd fra Syd-Ossetien til Georgien, fra Georgien og Syd-Ossetien til Syd-Ossetien og Nord-Ossetien samt internt i Syd-Ossetien fra landsbyer til hovedstaden Tskhinvali. Det skønnes i dag, at der fortsat er 30.000 personer, som er flygtninge og internt fordrevne. UNHCR skønner, at cirka 10.000 georgiere flygtede til Georgien. De internt fordrevne georgiere fra Syd-Ossetien har i Georgien samme vilkår som de internt fordrevne georgiere fra Abkhasien. I de sidste tre år er små 6.000 personer blevet repatrieret til såvel Georgien, Syd-Ossetien og internt i Syd-Ossetien under assistance af UNHCR.

Repatrieringen sker ifølge Udenrigsministeren trods indgåede aftaler kun langsomt. Ifølge Norwegian Refugee Council er repatrieringen af flygtninge fra Nord-Ossetien beskedent, idet disse flygtninge foretrækker at blive i Nord-Ossetien, da de sociale og arbejdsmæssige forhold er gunstigere end i Syd-Ossetien. Dertil kommer at flygtningene i Nord-Ossetien også har mulighed for at erhverve russisk statsborgerskab. Det er således set, at syd-osseter, der repatrierer til Syd-Ossetien har russisk statsborgerskab. Der sker kun meget ringe repatriering af georgiere til Syd-Ossetien, idet georgierne ikke ønsker at vende tilbage, da de ikke føler sig trygge ved

sikkerhedssituationen. Desuden er der problemer med generhvervelse af de boliger og ejendomme, som blev forladt ved flugten, og som ofte nu er besat af osseter. Dette bekræftede Udenrigsministeren og tilføjede, at genhusningen af de familier, der har besat de forladte huse, forsinker hele repatrieringsprocessen. UNHCR oplyste, at der pågår forhandlinger mellem parterne om regulering af ejerskab til de forladte ejendomme.

Udenrigsministeren oplyste, at 170 landsbyer og byer blev ødelagte under konflikten. Norwegian Refugee Council samarbejder med UNHCR om et shelterprogram, som omfatter istandsættelse og genopbygning af huse til genhusning af flygtninge, men også huse til sårbare ældre og børnefamilier. Der er indtil nu bygget 113 huse. Norwegian Refugee Council er ansvarlig for det tekniske arbejde, medens UNHCR er ansvarlig for det juridiske. Rådets samarbejde med myndighederne er derfor begrænset, men i øvrigt godt. Der findes flere humanitære organisationer i området således Médecins Sans Frontières og International Committee of the Red Cross.

12.4 Retsforhold

Syd-Ossetien har ifølge Udenrigsministeren eget retssystem, der består af lokale domstole og en højesteret. Regionen har ikke vedtaget egen lovgivning, men har implementeret den russiske lovgivning.

12.5 Militærforhold

Syd-Ossetien har ifølge Udenrigsministeren eget militær, som henhører under Forsvarsministeren. Militæret omfatter 10.000 mand. Der gennemføres årlige militærparader. Der er almindelig værnepligt, og tjenesteperioden er halvandet år. Desuden stiller Syd-Ossetien med en fredsbataljon som led i fredsstyrken.

12.6 Dokumenter samt ind- og udrejseforhold

Syd-Ossetien vedtog i 1995 ifølge Udenrigsministeren en statsborgerskabslov, ifølge hvilken dobbelt statsborgerskab er tilladt. Syd-ossetisk statsborgerskab anerkendes imidlertid ikke uden for Syd-Ossetien, hvorfor syd-ossetiske pas heller ikke vil kunne anerkendes. Da georgierne i 1991 tog deres pasudstedelsesfaciliteter med sig til Georgien, har det ikke siden været muligt at udstede georgiske pas. I stedet er der anvendt gamle sovjetiske pas, men disse er ikke længere gyldige i udlandet. De er dog ifølge Udenrigsministeren stadig gyldige i forbindelse med indrejse til den Russiske Føderation.

Nogle få syd-osseter har ifølge Udenrigsministeren russiske nationalitetspas, men generelt udsteder Rusland ikke nationalitetspas til syd-osseter. Rusland har dog ved møder i udlandet i forbindelse med fredsforhandlingerne, som f.eks. til et ekspertgruppe møde i Wien, udstedt midlertidige rejседokumenter til de syd-ossetiske deltagere. De syd-osseter, der ikke har russisk statsborgerskab, og som ikke vil acceptere det georgiske statsborgerskab, har ingen dokumenter og kan reelt ikke rejse til udlandet. Ruslands ophævelse af Biskhek aftalens afsnit om visumfrihed for SNG-landene, og Ruslands overvejelser om at indføre visumpligt for georgiske statsborgere herunder syd-osseter

vil ifølge Udenrigsministeren være særdeles problematisk for Syd-Ossetien. I forbindelse med de løbende forhandlinger om en fredsaftale forhandler Syd-Ossetien således med Rusland om visumfrihed for områder og regioner, der grænser direkte op til den Russiske Føderation således Syd-Ossetien. Det syd-ossetiske argument er, at mange syd-osseter har familier i Nord-Ossetien og at syd-osseter i øvrigt har russiske rødder.

Med hensyn til ID dokumenter udstedes der ifølge Udenrigsministeren det russiske såkaldte form no. 9 dokument, (som i øvrigt ikke længere er gyldigt i Rusland), til unge mennesker, da de gamle sovjetiske indenrigspas ikke længere kan udstedes.

Ifølge IOM foretages der af politiske grunde ikke georgisk kontrol ved grænsen mellem Georgien og Syd-Ossetien, om end der findes politiposter. Derimod foretager syd-osseterne kontrol.¹⁵ Norwegian Refugee Council oplyste, at der foretages kontrol ved grænsen til Rusland, samt at der indtil flere gange bliver opkrævet gebyr ved indrejsen til Rusland. Kontrollen er på det sidste i forbindelse med konflikten i Tjetjenien blevet strammet.

---

¹⁵ Delegationen blev ved udrejsen af det syd-ossetiske område kontrolleret af civilklædt syd-ossetisk politi.

13. Liste over konsulterede organisationer og personer

Tbilisi.

Caucasian Institute for Peace, Democracy and Development (ICPDD): Emil Adelkhanov, Deputy Chairman, Board.

CIPDD blev grundlagt i august 1992. Organisationen er involveret i forskning og publicering, herunder om menneskerettigheder, samt i en række andre aktiviteter. Instituttets projekter ledes af en bestyrelse, og i tillæg til de faste medarbejdere er 20-30 personer involveret i projekter på kontraktbasis. CIPDD blev grundlagt med støtte fra Soros Foundation, og støttes nu finansielt af National Endowment for Democracy. Projekter har forskellige sponsorer, således støttes et projekt af European Community INTAS programme. CIPDD samarbejder med forskellige institutioner så som Friedrich Ebert Stiftung i Tyskland, London School of Economics og Det Danske Center for Menneskerettigheder.

Committee of Defence and Security: Gia Baramitze, Chairman, and staff

Devdariana, Nana, Public Defender of Georgia (Ombudsmand), and staff.

Ezidi Union of Georgia: Rostom Atashov, Chairman, and Prof. Dr. Kerim Amoev, Pro-Rector of the Tbilisi Institute of Asia & Africa.

Til en nærmere beskrivelse af organisationen jfr. rapportens side 12. Organisationen støttes finansielt dels af statsmidler og dels af medlemsmidler.

Georgian Young Lawyer's Association (GYLA): Tinatin Khidasheli, President.

Organisationen er en sammenslutning af unge reformvenlige jurister og advokater. Den er involveret i en lang række aktiviteter, herunder rådgivning i forhold til lovgivningsarbejde, overvågning af overholdelse af menneskerettigheder generelt og i forhold til retssystemet (herunder projektet City Lawyers i samarbejde med politiet), afvikling af seminarer om retsforhold, retshjælp mv. Organisationen er hovedsageligt selvfinansierende, og ledelsen vælges af medlemmerne.

International organisation.

International Organization for Migration (IOM): Mery Sheehan, Regional Coordinator for the Caucasus and Chief of Mission, Georgia, Natia Kvitsiani, National Program Officer.

Norwegian Refugee Council: Hans Dieset, Resident Representative.

OSCE, Office for Human Rights: Maria Emilia Ariola, Klaus Rasmussen

Parliament Committee for Human Rights and Ethnic Minorities: Elena Tevdoradze, Chairwoman, and Paata Zakareishvili, Vicedirector of the Department for the Penalty System of the Ministry of Justice.

United Nations High Commissioner for Refugee (UNHCR): Valentina Tsoneva, Protection Officer.

United Nations Observer Mission in Georgia (UNOMIG): Vesselin Kosov, Political Affairs Officer.

Western embassy.

Western Embassy.

South-Ossetia, Tskhinvali.

Georgian family in a Georgian Village.

Foreign Ministry: Murat Kuz' mič Džioev, Foreign Minister, and staff.

Norwegian Refugee Council: Rune Borgar Bergh, Project Coordinator

Abkhasien, Sukhumi.

Abkhazian Mothers for Peace and Social Justice: Kicba Guli Mikhailovna, Chairwoman.

Organisationen, der er lille, forsvarer krigsofres rettigheder og arbejder for repatriering af den abkhasiske diaspora.

Center for Human Rights and Support for Democracy and Association of Women of Abkhazia: Natella Akaba, Chairwoman and former MP.

Centret blev grundlagt i 1997 samtidig med, at lederen udtrådte af parlamentet. Centret støtter bl.a. forskning i minoriteter og etnopsykologi samt konfliktløsning i forhold til den abkhasiske-georgiske konflikt. Centret anfører, at det samarbejder med og rådgiver internationale organisationer. Derudover er formanden aktiv i kaukasiske kvindeforæer og deltager i kaukasiske og internationale kvindekongresser.

Foreign Ministry: S. M. Šamba, Foreign Minister.

International Committee of the Red Cross (ICRC): Danielle Savina, Head of Mission.

UN Human Rights Office Abkhazia, Georgia: Roman Sischuk, Head of Office.

Center for Humanitarian Program: Concist of NGO's such as National Human Rights Committee of the Republic of Abkhazia, Rehabilitation Center, Civil Society and Human Rights, Center for Human Rights and Support for Democracy and others.

NGO'erne støttes af forskellige internationale humanitære organisationer samt nationale engelske og tyske menneskerettighedsorganisationer m.fl.

14. Bilag

Bilag 1: Kort over Georgien

Bilag 2: Kort over Galiområdet

Bilag 3: Leder fra The Georgian Times, 18. oktober 2000

Bilag 4: Uddrag af lovbestemmelser med hensyn til straf for unddragelse og desertering

Bilag 5: Lov om værnepligtens opfyldelse ved civilt arbejde

Bilag 6: Uddrag af Annual Report. Public Defender of Georgia. 1999. Uddraget omfatter del 1 og 2.

Bilag 7: Uddrag af rapporten Irregular Migration and Trafficking in Migrants. The Case of Georgia. IOM International Organization for Migration. Tbilisi september 2000.

Bilag 1

Bilag 2

Bilag 3

Bilag 4

Bilag 5

Bilag 6

Bilag 7

